

پیامدهای اشغال ایران در جنگ جهانی دوم بر گمرکات کشور (با تکیه بر اسناد)

مرجان برهانی^۱

چکیده

هجوم نیروی انگلیس، شوروی و آمریکا در شهریور ۱۳۲۰ به ایران و استعفای رضاشاه منجر به ورود این کشور به جنگ ناخواسته‌ای گردید که تبعات مختلفی در زمینه‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی در پی داشت که این تبعات اثر عملی خود را به سرعت در وجوه مختلف جامعه نشان داد. در این تحقیق، تسلط دول خارجی بر گمرکات به عنوان نمونه‌ای از این تبعات مورد ارزیابی و پژوهش قرار گرفته است. مقاله حاضر با روش توصیفی - تحلیلی و با به کارگیری اسناد آرشیوی، در پی پاسخ به این پرسش است که پیامدهای حضور متفقین بر اقتصاد گمرکی چه بود؟ براساس یافته‌های پژوهش، متفقین با انعقاد پیمان سه جانبه، زمینه دخالت مستقیم خود را گمرکات شمال و جنوب ایران فراهم نمودند و این مداخله موجب اختلال در سیستم گمرکی کشور، کاهش درآمدهای گمرکی و خسارت مالی فراوان به این مجموعه اقتصادی کشور گردید.

کلیدواژه‌ها: ایران، جنگ جهانی دوم، متفقین، گمرک، خسارات.

شهرت‌آورد علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

^۱. دکتری تاریخ ایران.

مقدمه

اگرچه در سال‌های اخیر پرداختن به جنگ جهانی دوم و بررسی علل، زمینه‌ها و نتایج حاصل از آن روند رو به رشدی داشته است، اما هنوز بسیاری از اسناد و مدارک در بایگانی مراکز سندی ایران به صورت داده حفظ می‌شود که پرداختن به این اسناد می‌تواند روایت روشنی از وضع ایران دوره جنگ و پس از آن در اختیار ما قرار دهد. پژوهش حاضر نیز در پی آن است تا با تکیه بر اسناد موجود در آرشیو وزارت امور خارجه ایران و سازمان اسناد ملی ایران، از دریچه اقتصاد گمرکی کشور به بررسی شرایط ایران در این برهه بپردازد. در سحرگاه سوم شهریور ۱۳۲۰ نیروهای اشغالگر شوروی از شمال و انگلیس از جنوب به سوی ایران سرازیر گردیده و با غافلگیری ارتش جوان ایران، تهران را اشغال نمودند. بدین‌سان تأسیسات نظامی و راه‌آهن را متصرف شده و بلافاصله مقدمات حمل اسلحه و مهمات را به وسیله راه‌آهن سراسری فراهم نمودند. این‌گونه بود که ایران در تمام مدت جنگ هم از نظر سیاسی و نظامی و هم تسهیل حمل و نقل مهمات، و مواد غذایی و دارویی کمک‌های شایان توجه‌ای به متفقین نمود. لیکن برطبق اسناد موجود، اشغال ایران توسط متفقین خسارات بیشماری در گمرک کشور برجای گذاشت.

این مقاله به دنبال پاسخگویی به این سئوالات است: اثرات اشغال ناشی از جنگ جهانی دوم به بر وضعیت گمرکات کشور چگونه بوده است؟ اهمیت مداخله در امور گمرکی برای دولت‌های متفق چه بود؟ دولت ایران در قبال مداخلات خارجی چه واکنشی نشان داد؟ در این پژوهش، کوشش می‌شود که با استناد به اسناد و توصیف و تحلیل داده‌های تاریخی، پاسخ روشنی برای سئوالات مذکور ارائه گردد.

گمرک ایران پیش از جنگ جهانی

گمرک پل ارتباطی میان سیاست‌های مالی و بازرگانی و مهم‌ترین سازمان اثرگذار در روند تجارت بین‌المللی هر کشور است. تسهیل در عملکرد صادرات و واردات کشور از وظایف

مهم این سازمان است. بنابراین گمرک نهادی است که به دولت و مردم همزمان ارائه خدمات کرده و بدین لحاظ دارای اهمیت زیادی است. دستگاه نظارت برای کنترل واردات و حمایت از صادرات و انحصارات هر کشور و وسیله‌ای برای پشتیبانی از مصنوعات داخلی و نظارت بر بازرگانی خارجی است. از این رو امروزه گمرکات بهترین وسیله نظارت و کنترل مالی بوده و یکی از مهم‌ترین منابع درآمد دولت‌هاست (یکتایی، ۱۳۵۴: ۱۱). گمرک ایران به عنوان باسابقه‌ترین سازمان دولتی و همچنین مرزبان اقتصادی کشور نقش مهمی در اجرای سیاست‌ها و خط مشی‌های اقتصادی - بازرگانی کشور دارد. این نهاد در طول تاریخ ایران با اشکالات و بی‌نظمی‌های فراوانی همراه بوده است. لیکن برای رفع این بی‌نظمی‌ها تا دوره پهلوی اقدام اساسی صورت نگرفت. در این زمان بود که مسأله استقلال گمرکی ایران صورت جدی به خود گرفت.

از این رو دولت ایران قانون مستقلی در خصوص امور گمرکی تدوین نموده، به مجلس شورای ملی تقدیم داشت و قانون آن در تاریخ ۱۳ اردیبهشت ماه سال ۱۳۰۷ از تصویب مجلس گذشت و از ۲۰ اردیبهشت در تمام مملکت اجرا گردید. در سال ۱۳۱۴ وزارت امور خارجه بخشنامه‌ای به کلیه سفارتخانه‌های مقیم تهران و نمایندگان دولت‌هایی که دولت ایران با آنها قرارداد گمرکی داشت ارسال و در آن خاطر نشان کرد که چون تعهدات گمرکی ایران با دول خارجه بر طبق اجازه مجلس شورای ملی برای مدت هشت سال بوده و مدت مزبور در تاریخ ۲۰ اردیبهشت ۱۳۱۵ منقضی خواهد شد، بدین ترتیب خاتمه تعهدات گمرکی را اعلام می‌دارد. پس از آن در سال ۱۳۱۵ تعرفه^۱ جدیدی تنظیم و اجرا شد و سرانجام در سال ۱۳۲۰ تعرفه‌ای به تصویب رسید که از تمام تعرفه‌های قبلی مفصل‌تر بود (محبوبی اردکانی، ۱۳۵۷: ۳۱۸-۳۱۹).

^۱ - تعرفه عبارت است از مالیات و عوارضی که دولت‌ها به دلایل حمایتی، مالی یا ترکیبی از آنها از کالاها اخذ می‌کنند. این دریافتی اصطلاحاً به حقوق گمرکی Customs Duties موسوم است.

گمرک بی‌نظم ایران با مطرح شدن مسأله استقلال گمرکی گام بلندی برای رفع نابسامانی‌های گمرکی برداشت.

درآمد دولت از گمرکات کشور در دوره پانزده ساله از سال ۱۳۰۵ تا ۱۳۲۰ روند رو به افزایشی داشته است به طوری که در سال ۱۳۰۵ درآمد عمومی گمرک کشور ۹۱۶۶۵۰۱۹ ریال است که در سال اشغال ایران این میزان به ۴۸۹۰۲۲۷۷۱ ریال رسیده و در واقع پنج برابر می‌شود. هرچند که در آن سال‌ها درآمد حاصل از گمرک با کاهش و افزایش نسبت به سنوات مختلف مواجه است اما آنچه که واضح است وضع قوانین جدید گمرکی در بهبود وضعیت گمرگ مؤثر بوده است. شکل زیر درآمد گمرک کشور را به تفکیک هر ساله از ۱۳۰۵ تا ۱۳۲۰ نشان می‌دهد؛

جدول ۱- درآمد عمومی گمرک^۱

سال	میزان درآمد (ریال)
۱۳۰۵	۹۱۶۶۵۰۱۹
۱۳۰۶	۱۸۰۳۳۵۸۸۴
۱۳۰۷	۲۱۶۰۹۲۸۱۰
۱۳۰۸	۲۴۱۲۸۳۰۷۶
۱۳۰۹	۲۵۲۷۶۴۵۳۱
۱۳۱۰	۲۴۰۱۳۱۰۲۵
۱۳۱۱	۳۸۴۶۷۲۴۹۲
۱۳۱۲	۳۴۶۶۲۹۹۰۵
۱۳۱۳	۴۰۱۲۶۷۱۷۹
۱۳۱۴	۴۴۱۶۹۶۷۱۱
۱۳۱۵	۵۲۸۴۳۹۹۸۰
۱۳۱۶	۶۵۵۹۳۵۱۴۷
۱۳۱۷	۵۶۸۵۰۵۲۲۳
۱۳۱۸	۵۸۵۶۰۲۰۲۳
۱۳۱۹	۶۷۴۷۱۶۴۱۸
۱۳۲۰	۴۸۹۰۲۲۷۷۱

^۱ - یکتایی، ۱۳۵۴: ۱۳۷-۱۳۸.

حکومت پهلوی تلاش بسیاری انجام داد تا به اوضاع نابسامان گمرکی ایران نظم بخشد و در این مورد موفق عمل کرد و توانست درآمد حاصل از گمرک را به میزان قابل ملاحظه‌ای افزایش دهد، اما گمرکات کشور از اولین سازمان‌هایی بود که متحمل آسیب‌های ناشی از اشغال ایران در جنگ جهانی دوم گشت.

پیامدهای اشغال ایران بر گمرک

گمرک یکی از سازمان‌هایی بود که با ورود متفقین به ایران به سرعت به اشغال آنان درآمد. جنوب و غرب ایران منطقه عملیات انگلیسی‌ها و شمال این کشور منطقه عملیاتی روس‌ها گردید. اداره کل گمرک ایران و ادارات تابعه آن در شهرستان‌ها برای فراهم نمودن خشنودی متفقین و ایجاد تسهیل در امور آن‌ها هیچ‌گونه مساعدتی را دریغ نداشتند. مهم‌ترین مساعدت‌های دولت ایران به متفقین در زمینه امور گمرکی از این قرار است:

واگذاری ساختمان‌های گمرک به متفقین: تمامی اتاق‌ها، انبار، محوطه‌ها، اسکله‌ها و حتی منازل کارمندان گمرک در بندر شاهپور (بندر امام خمینی کنونی) و یک اتاق با امکانات آب و برق در گمرک خسروی در اختیار کامل ارتش انگلیس قرار گرفت و همچنین تمام محوطه‌های گمرک خرمشهر و پنج انبار بزرگ به همین شکل به اختیار ارتش آمریکا در آمد (سازمان ملی اسناد ایران، شماره مدرک ۲۴۰۰۱۶۰۰۶، محل در آرشیو ۱۱ آان ۶۰۶، شماره سند ۳۹۰). به تبع این واگذاری تمام امکانات گمرکی اعم از ساختمان مسکونی و غیرمسکونی در گمرک آستارا، تبریز، گمرک جلفا، پاسگاه پل ارس و گمرک بازرگان به رایگان در اختیار ارتش شوروی قرار گرفت (همان، شماره سند ۳۹۱). با وجود همه تسهیلاتی که توسط دولت ایران در زمینه اسکان متفقین در گمرک انجام گرفت لیکن در موارد متعددی نیروی اشغالگر به این واگذاری‌ها اکتفا نکرده، خود اقدام به اشغال ساختمان‌های گمرکی نمودند. بنابر تلگراف‌های رسیده از بندر شاه (بندر ترکمن کنونی) به وزارت خارجه، ارتش سرخ کلیه محوطه گمرکی بندر گز و انبارها و

اتاق‌های گمرک بندر شاه را اشغال نمود (مرکز اسناد و تاریخ دیپلماسی وزارت امور خارجه ایران، سال ۱۳۲۰، کارتن ۴۱، پرونده ۲۱۶، شماره سند ۳). علاوه بر آن برای سکونت افراد خود از محل زندگی کارمندان ایرانی استفاده کرد که این امر مشکلات فراوانی برای برای کارمندان گمرک ایجاد نمود (همان، شماره سند ۷).

در خصوص مداخلات مقامات شوروی در امور گمرکی بندر شاه و بندر گز در چندین نوبت مذاکراتی توسط فرمانداری گرگان با مأمورین شوروی صورت گرفت اما کوچک‌ترین حاصلی در پی نداشت (همان، شماره سند ۱۹). به عقیده شوروی‌ها، اصولاً تمام ساختمان‌های گمرک بندر شاه مورد احتیاج ارتش سرخ بود. علاوه بر اینکه سکنه بندر شاه نیز بنا به خواست نیروی نظامی شوروی می‌بایست تدریجاً شهر را خالی نمایند با این استدلال که طبق قانون نظامی تا شعاع ۵۰ متر از محل پادگان نظامی که در این مورد متصل به محوطه گمرک بود هیچکس حق رفت و آمد ندارد (همان، شماره سند ۲۲).

تسهیل در تشریفات گمرکی: دولت ایران علاوه بر همکاری‌هایی که در زمینه واگذاری ساختمان گمرکی به متفقین انجام داد، در امر ورود کالا نیز تسهیلاتی را برای متفقین فراهم نمود. تسهیل در تشریفات گمرکی ازین نمونه است. در تمام نقاطی که ارتش شوروی حضور داشت امور گمرکی به سهولت انجام می‌گرفت. به این معنی که اجناس و مهمات ترانزیتی که از بنادر جنوب برای حمل به خاک شوروی می‌رسید، بدون هیچ تشریفات به روسیه حمل می‌گشت (سازمان ملی اسناد ایران، شماره مدرک ۲۴۰۰۱۶۰۰۶، محل در آرشیو ۱۱ آآن ۴۰۶، سند شماره ۳۹۱).

معافیت‌های گمرکی: متفقین در موارد متعددی توسط دولت ایران مشمول معافیت گمرکی شدند. به عنوان نمونه هیأت وزیران در جلسه ۹ خرداد ۱۳۲۳ بنا به تقاضای وزارت جنگ قانونی تصویب نمود که بر اساس آن، کلیه تدارکات و لوازم ارتشی اعم از اسلحه و مهمات یا سایر تدارکات که از محل وام و اجاره در مدت جنگ و شش ماه بعد از جنگ از دولت امریکا

خریداری و وارد می‌شود، طبق بند ۵ ماده سوم قانون تعرفه گمرکی از پرداخت حقوق گمرکی و مالیات راه معاف می‌باشد (همان، شماره مدرک ۱۵۸۹/۲۴۰۰۰، محل در آرشیو ۱۱۰۲۳۱۴، سند شماره ۱۱۰). از موارد دیگر که مشمول معافیت گمرکی قرار گرفت مجلات، روزنامه‌ها و فیلم‌هایی بود که از طرف دولت انگلیس وارد کشور می‌گردید (مرکز اسناد و تاریخ دیپلماسی وزارت امور خارجه ایران، سال ۱۳۲۰، کارتن ۱۴، پرونده ۱۶، شماره سند ۵). با این حال متفقین به رغم نرخ پایین تعرفه گمرکی و معافیت‌هایی از این نوع، در موارد متعددی از پرداخت حق گمرکی امتناع می‌کردند. ادارات گمرک خرمشهر و اهواز گزارش می‌دهند که «کشتی‌های حامل زغال سنگ و لوازم ساختمان که مرتباً به بندر شاهپور و خرمشهر وارد می‌شوند بدون تسلیم اظهارنامه و کمترین مداخله گمرک تخلیه و به مقصدهای معین فرستاده می‌شوند، در حالی که هیچ نوع کالایی در هنگام ورود از تسلیم اظهار نامه و بارنامه معاف نمی‌باشد» (همان، سال ۱۳۲۰، کارتن ۵۲، پرونده ۱۶۷، شماره سند ۵). رقم کل کالاها و مواد خوارباری که بدون پرداخت حقوق و عوارض گمرکی در فاصله سال‌های ۱۳۲۱ تا ۱۳۲۴ توسط متفقین از ایران خارج شده به ۸۱۹۵۸۱ ریال می‌رسد (سازمان ملی اسناد ایران، شماره مدرک ۱۶۹۹۶/۲۴۰۰، محل در آرشیو ۱۱۰۲۳۱۴، سند شماره ۳۹۲).

مقامات ایرانی تسهیلات فراوانی را در زمینه امور گمرکی برای متفقین فراهم نمودند به گونه‌ای که در بسیاری موارد کلیه مقررات مربوط به امور گمرکی و مرزی را فلج می‌کرد و رشته انتظام امور اداری را از هم می‌گسیخت (همان، سند شماره ۳۹۱). اما با این وجود دو دولت شوروی و انگلیس مشکلات و بی‌قانونی‌های زیادی در گمرکات ایران صورت دادند.

ارتش انگلستان و گمرکات جنوب و غرب ایران

دولت ایران که مساعدت‌های زیادی با نیروی انگلیسی در گمرکات جنوب و غرب انجام داد، شاهد کارشکنی این کشور در امور مربوط به گمرکات بود. در خرمشهر و بندر شاهپور، مقامات

انگلیسی هنگام ورود کشتی‌های حامل کالا به مأمورین ایرانی گمرک اجازه نمی‌دادند از کالاهای رسیده طبق مقررات گمرکی صورت برداری نموده و آن‌ها را تحویل گیرند. بلکه آن‌ها را خودشان مستقیماً بدون دخالت گمرک تخلیه و هر قسمت از کالاهای بازرگانی را که می‌خواستند به گمرک تسلیم نمایند، تحویل داده و بقیه را تحت نظر خودشان نگه داشته و یا مستقیماً با راه‌آهن به عنوان شرکت ایران و بریتانیا به تهران حمل می‌نمودند. در مقابل این اقدام دولت انگلیس، وزارت خارجه ایران، سفارت این کشور را مورد استفسار قرار داد. پاسخ دولت انگلیس این بود که «سفارت متأسف است که به علل مصونیت نظامی ممکن نیست برنامه‌های کشتی‌ها را در بنادر تحویل مأمورین ایرانی گمرک داد، زیرا کمیت و کیفیت کالاهایی که به روسیه فرستاده می‌شود موضوع فوق‌العاده محرمانه نظامی می‌باشد و علی‌هذا تشریفات گمرکی نسبت به کالاهای مزبور انجام نمی‌شود» (همان سند).

مقامات انگلیسی کالاهای بازرگانی را مستقیماً و بدون اطلاع گمرک با راه‌آهن حمل می‌نمودند در صورتی که این کالاها در مرکز توسط اداره گمرک ثبت نمی‌شد و طبق مقررات گمرکی برای حمل آن‌ها به تهران پاساوان^۱ گمرکی صادر نمی‌گردید. تحت این شرایط دولت ایران از مقدار و وضعیت کالاهای حمل شده اطلاعی نداشت و این امر سبب بی‌ترتیبی‌ها و مشکلاتی شد که کاملاً به زیان کشور بود. در پاسخ به این اشکال سفارت انگلیس اعلام نمود که بر طبق آنچه در این زمینه «معمول و مرسوم اولیای نظامی انگلیس» است، کلیه کالاهای تجارتي در موقع تخلیه تحویل گمرک داده می‌شود و فقط کالاهای نظامی و ترانزیتی که برای روسیه ارسال می‌گردد، مستقیماً و بدون ارسال به گمرک ایران فرستاده می‌شود (همان، سال ۱۳۲۱، کارتن ۵۲، پرونده ۸.۳، شماره سند ۱۴).

مقامات نظامی انگلیسی جهت تأمین نیازهای خود در عراق، کالاها و اشیای مورد نیاز را از ایران خریداری کرده، بدون انجام مقررات گمرکی و پرداخت حقوق و عوارض خارج

^۱ - واژه ای فرانسوی، به معنای ارسال کالا از یک گمرک به دلیل تراکم کار و جا به گمرک دیگر. این واژه در زبان تجارتي فارسی با همان لفظ «پاساوان» تداول یافته است.

می‌نمودند. همچنین اضافه بر سهمیه مخصوصی که برای صدور بعضی کالاها و مواد غذایی برای آن‌ها تعیین شده بود، کالا از مرزهای غرب و جنوب به عراق حمل می‌کردند. هنگامی که سفارت انگلیس با اعتراض ایران در این زمینه مواجه گردید تنها اعلام داشت که ترتیبی می‌دهد که خسارات دولت ایران نسبت به حقوق معموله گمرکی جبران گردد، بدون این که اقدامی عملی انجام گیرد (همان سند).

از دیگر تبعات حضور انگلیسی‌ها در گمرک این بود که برخی اشخاص و بنگاه‌ها، کالاهایی از قبیل مشروبات و مواد غذایی را تحت این عنوان که برای مصرف ارتش انگلیس بود، بدون رعایت مقررات گمرکی و پرداخت حقوق و عوارض وارد و همچنین خواربار و مواد غذایی محصول کشور را به نام ارتش انگلیس بدون اجازه قبلی دولت از نقاط مرزی غرب و جنوب خارج می‌نمودند که وضعیت زیانباری را برای کشور ایجاد می‌کرد (همان، شماره سند ۱۳). طبق تصویب دولت قرار بود کالاهای ترانزیتی که مقامات انگلیسی از دفاتر گمرکی جنوب، غرب و شرق وارد و از دفاتر گمرکی مرزی شمال به خاک شوروی می‌فرستند با معافیت از عوارض ترانزیت از کشور عبور داده شود. لیکن مقامات نامبرده این امتیاز اعطایی دولت ایران را نسبت به کالاهایی که برای مصرف خود در کشور و همچنین برای ساختمان‌های بندر و راهسازی و ... نیز وارد می‌کردند توسعه داده، در پرداخت اینگونه حقوق و عوارض نیز خودداری می‌نمودند (همان سند).

انگلیسی‌ها به اعمال زیان‌آور خود بسنده نکرده با تأیید ضمنی خود راه را بر دخالت آمریکایی‌ها نیز باز نمودند. افسران آمریکایی کالاهای زیادی را که نظیر آن در ایران وجود نداشت وارد کشور کرده و آنان را فوراً به بازرگانان یهودی فروخته و آن‌ها هم این اجناس را به نرخ‌های گرانی به مردم می‌فروختند و این در حالی بود که حقوق گمرکی این کالاها را نمی‌پرداختند. بنابراین سود سرشاری نصیب سربازان آمریکایی و تاجران می‌گردید. دوائر گمرکی ایران از این اوضاع نزد زمامداران لشکری انگلیس شکایت کرده و درخواست

جلوگیری از این قبیل اعمال را نمودند. لیکن انگلیسی‌ها نه تنها از مداخله امتناع ورزیده بلکه اظهار داشتند که آنچه سربازان و افسران متفقین از خارجه وارد می‌نمایند باید بدون مالیات گمرکی از گمرک عبور کند و وارد ایران شود و به این شکل بر کار ایشان صحه گذاشتند (مرکز اسناد و تاریخ دیپلماسی وزارت خارجه ایران، سال ۱۳۲۲، کارتن ۵۲، پرونده ۴۴، شماره سند ۱).

ارتش سرخ و گمرک شمال ایران

مقامات نظامی شوروی، اغلب اماکن و ساختمان‌های دولتی را که در تصرف گمرکات شمال و مورد نیازمندی ادارات نامبرده بود، اشغال نموده و این عمل را تدریجاً توسعه دادند، به طوری که در بعضی نقاط مثل بندر شاه و بندرگز تعداد کمی از بناهای گمرکی در اختیار این اداره باقی ماند. طبق قراری که میان نیروهای شوروی و ایران گذارده شده بود، حقوق و عوارض کالاهای وارده و صادره توسط این کشور باید با نظارت عوامل ایرانی انجام می‌گرفت لیکن مأمورین شوروی نظارت و دخالت مأمورین ایرانی گمرک را از لحاظ رعایت کامل مقررات گمرکی قبول نداشته و خود در این امر دخالت می‌نمودند. با وجود اینکه دولت ایران برای استفاده از کالا و مواد غذایی توسط شوروی سهمیه‌ای مشخص تعیین نمود اما مقامات ارتش این کشور همانند انگلیسی‌ها اضافه بر مقدار و خارج از انواع کالاهایی که در سهمیه قید شده بود، از بنادر شمالی کشور کالا خارج می‌کردند (همان، سال ۱۳۲۱، کارتن ۵۲، پرونده ۸۰۲، شماره سند ۱۵).

هنگام ورود و خروج کشتی‌ها در بنادر شمالی و واگن‌های حمل کالا در مرز خشکی شمال غرب، با ایجاد مشکلات فراوانی به مأمورین گمرک اجازه داده می‌شد که کالاهای تخلیه و بارگیری شده را طبق مقررات گمرکی ثبت نمایند و در اکثر موارد به عنوان اینکه کشتی‌ها و واگن‌های مزبور کالاهای جنگی را تخلیه و بارگیری می‌کنند، مطلقاً اجازه نزدیکی به آن‌ها را به مأمورین مربوطه گمرک داده نمی‌شد. گاهی نیز از دادن بارنامه که در هر صورت بایستی موقع ورود و خروج کشتی به دفتر گمرکی مربوطه تسلیم گردد، خودداری می‌نمودند و به این شکل

علاوه بر اینکه کالاهای مزبور مرتباً آمار نمی‌شد، اداره گمرک نیز از ورود آنها بی‌اطلاع می‌ماند (همان، شماره سند ۱۴).

با این شیوه عملکرد متفقین بود که گمرک ایران خسارات بیشماری در طول دوران اشغال متحمل گردید و نه تنها رسالت درآمدزایی خود را از دست داد بلکه بار هزینه زیادی از بابت جبران خسارت‌ها نیز بر دوش گمرک ایران گذاشت.

بررسی درآمد عمومی گمرک نیز در فاصله سال‌های ۱۳۰۵ تا ۱۳۲۸ کاهش درآمد دولت از گمرکات را به خوبی نشان می‌دهد. درآمد گمرک در سال ۱۳۰۵ مبلغ ۹۱۶۶۵۰۱۹ ریال بوده که در سال بعد به یکباره این میزان افزایش چشمگیری یافته و به ۱۸۰۳۳۵۸۸۴ ریال می‌رسد. پس از آن، این افزایش به طور نسبی هر ساله در درآمد عمومی گمرک مشاهده می‌گردد. به طوری که در سال ۱۳۱۰ به ۲۴۰۱۳۱۰۲۵ ریال رسیده و در سال ۱۳۱۵ با افزایش ۲۸۸۳۰۸۹۵۵ ریالی به مبلغ ۵۲۸۴۳۹۹۸۰ ریال ترقی می‌یابد. درآمد گمرک به همین نسبت روند رو به رشد خود را تا زمان اشغال ایران حفظ می‌کند. به طوری که در سال ۱۳۱۹ میزان آن به ۶۷۴۷۱۶۴۱۸ ریال می‌رسد. اما با اشغال ایران به یکباره شاهد کاهش شدیدی در درآمد گمرکات ایران هستیم. دولت در سال ۱۳۲۰ با ۱۸۵۶۹۳۶۴۷ ریال کاهش نسبت به سال قبل مواجه می‌گردد. هرچند در سال ۱۳۲۱ افزایش درآمد در گمرک مشاهده می‌شود اما در سال ۱۳۲۲ مجدداً سیر نزولی آن تکرار شده و این روند متغیر تا پایان جنگ ادامه می‌یابد (یکتایی، ۱۳۵۴: ۱۳۷-۱۳۸).

برآورد میزان خسارات

به دست آوردن آمار و ارقام دقیق از خسارات وارد شده به گمرک به دلیل اینکه کلیه امور مربوط به آن در دست خود متفقین بود به سادگی میسر نیست. با این حال اداره گمرک ایران در جهت این مهم اقداماتی به عمل آورد و به جمع‌آوری آماری از خسارات و بدهکاری‌های

متفقین به این سازمان پرداخت. بر اساس این آمار مسائل مالی متفقین و دولت ایران در زمینه گمرک در چند بخش قابل بررسی است؛

- کمک‌هایی که از لحاظ کرایه اماکن، بارانداز، اتاق و انبار به متفقین شده که در گمرکات شمال مبلغی معادل ۵۶۵۱۴۹۳۰ ریال و در گمرکات جنوب ۱۳۶۸۰۰۰۰ ریال را در بر می‌گیرد و در مجموع ۵۷۸۸۲۹۳۰ ریال تنها هزینه‌ای است که دولت ایران متحمل گردید تا ساختمان‌های مورد نیاز متفقین را در گمرک تأمین نماید (همان سند). با وجودی که دولت ایران مستقیماً و به طور رسمی ساختمان‌های زیادی را به متفقین واگذار نمود لیکن ایشان به همین بسنده نکرده و خود نیز دست به اشغال ساختمان‌های گمرک زدند و علاوه بر مشکلاتی که برای ادارات و کارمندان آن به وجود آوردند، مبلغ ۳۷۴۰۴۳۲ ریال خسارت نیز به ایران وارد نمودند (همان، شماره سند ۱۲۳). همچنین متفقین با عملکرد خود به اسکله‌ها و مراکز گمرکی بنادر نیز آسیب وارد نمودند. گمرک بندر شاه و گمرک بوشهر در این زمان ضمن برآورد ارزش تقریبی اسکله‌های خود اطلاع می‌دهند که این اسکله‌ها که در دست نیروی متفقین بوده به کلی خراب و از بین رفته است (همان سند).

- کالاهایی که توسط بخش‌های مختلف کشور به منظور صادرات به گمرکات ارسال شده بود که در اثر وقایع اشغال کشور و تبعات پس از آن این کالاها از میان رفت. تنها در گمرک شمال مبلغ ۸۷۰۲۰۰۰۰ ریال و در گمرکات جنوب رقمی در این باره ثبت نشده است. گفتنی است که رقم مذکور تنها مربوط به حداقل ارزش تقریبی ۹۸۹۸ عدل محصولات صادراتی کشور مانند پوست بز، میش، پشم و کرک متعلق به شرکت‌های بازرگانی اتباع ایران است که از بین رفته است. ولی مقدار زیادی پنبه، فرش و پشم در گمرک موجود بوده که بدون مداخله مسئولان ایرانی حمل شده است. اما از آنجایی که کلیه دفاتر اوراق گمرک نامبرده از بین رفته است اطلاعاتی از کمیت و کیفیت آن در دست نیست (همان، شماره سند ۱۲۱).

- خساراتی که به واسطه عدم پرداخت حقوق و عوارض گمرکی به کشور ایران وارد گردید. آمار نشان می‌دهد که در گمرک شمالی مبلغ ۱۸۵۵۷۳۷۷۳ ریال و در گمرک جنوب مبلغ ۳۴۴۵۸۶۸۱۷ ریال حقوقی بود که می‌بایست هنگام ورود و خروج کالا توسط متفقین پرداخت شود. با توجه به این مسأله که دولت ایران هزینه بسیار پائینی برای کالاهای متفقین در نظر گرفته بود لیکن با این حال پرداخت همین مقدار اندک نیز عملی نگردید. در نهایت مبلغی معادل ۵۳۰۱۶۰۵۹۰ ریال خسارت را متوجه گمرک در این بخش نمود. توضیح اینکه طبق گزارشات گمرکات شمال از سوم شهریورماه ۱۳۲۰ تا بیستم اردیبهشت ماه ۱۳۲۱ مقدار زیادی اجناس گوناگون مانند قند و شکر، پارچه، وسایل مربوط به خرازی و... وارد و بدون انجام آئین گمرکی فروخته شده است که چون مقدار آن معلوم نیست، احتساب حقوق و عوارض متعلق به آن نیز مقدور نبوده، جزء ارقام بالا منظور نگردیده است. مقداری مواد شیمیایی بدون انجام تشریفات گمرکی بکارخانه چرم سازی ایران در تبریز تحویل و در مقابل آن اشیاء چرمی تحویل گرفته شده و بدون پرداخت حقوق و عوارض از کشور خارج شده است. چون این عملیات بدون اطلاع این اداره انجام یافته ملاک و مأخذی برای تعیین میزان خسارت حقوق و عوارض در دست نیست. اداره گمرک کرمانشاه نیز گزارش داده که چون نظارتی در موقع ورود و خروج کامیون‌ها از مرز خسروی نداشته، تعیین حقوق و عوارض گمرکی برای کالاهایی که توسط کامیون‌های متفقین بدون نظارت و مداخله مأمورین گمرک از مرز وارد و یا خارج شده است مقدور نیست. گمرک بندرشاه نیز می‌نویسد چون بندر تحت اشغال نظامی بوده و گمرک مراقبتی در ورود و خروج کشتی‌ها نداشته از کمیت و کیفیت کالاهایی که وارد و یا خارج شده کوچک‌ترین مدرکی در دست ندارد که از روی آن‌ها بتواند تعیین خسارت کند (همان، شماره سند ۱۲۲).

- هنگام اشغال ایران کالاهایی زیادی در گمرک وجود داشت که متعلق به دولت بود و می‌بایست وارد کشور شود لیکن با دخالت‌های متفقین این کالاها ضبط و یا از کشور خارج

گردید. از این رهگذر نیز به تفکیک مبلغ ۳۷۴۸۳۹۰۰ ریال در شمال کشور و مبلغ ۸۱۷۲۰۰۰۰۰ ریال در جنوب مجموعاً رقمی بالغ بر ۸۵۴۶۸۳۹۰۰ ریال خسارت متوجه دولت ایران گردید. علاوه بر ارقام بالا، مقدار زیادی پنبه متعلق به دولت در گمرک بازرگان بوده که ضبط و از کشور خارج شده است که متأسفانه از مقدار آن‌ها اطلاعی در دست این اداره نیست. به جز دولت بازرگانان کشور نیز خساراتی مشابه را تجربه نمودند. کالای آنان نیز بدون تحویل به بهانه‌های مختلف ضبط گشته و به تدریج از کشور خارج گردید. که در مجموع ۲۷۷۹۵۹۲۰۷۰۰ ریال خسارت به اقتصاد تجاری کشور وارد نمود (همان سند).

- علاوه بر خسارات فوق نیروی انسانی گمرک نیز در اثر جنگ متضرر گردید. کارمندان دفاتر گمرکی شمال مبلغ ۵۳۳۷۲۴ ریال و کارمندان دفاتر گمرکی جنوب ۳۴۸۵۴۹ ریال خسارت را نتیجه حضور متفقین اعلام کرده‌اند (همان، شماره سند ۱۲۴).

براساس آنچه گفته شد خسارات بسیار زیادی توسط ارتش شوروی و انگلیس در امور گمرکی به ایران وارد شد. مجموع خسارتی که دول متفق بابت ضبط کالاهای متعلق به دولت ایران در اثر وقایع شهریور ۱۳۲۰ به بار آورده‌اند مبلغ ۸۵۴۶۸۳۹ ریال، خسارت عدم پرداخت حقوق و عوارض گمرکی در گمرک شمالی مبلغ ۱۸۵۵۷۳۷۷۳ ریال و در گمرک جنوب مبلغ ۳۴۴۵۸۶۸۱۷ ریال، خسارات وارده به کارمندان گمرک سراسر کشور در تمام مدت اشغال ایران مبلغ ۱۱۸۳۲۶۶ ریال، خسارات وارده در نقاطی که ارتش شوروی در طول جنگ اقامت داشتند مبلغ ۷۵۲۳۷۹۳۵۴ ریال و نیز خسارات وارده در نقاطی که ارتش انگلیس و امریکا متوقف بوده‌اند مبلغ ۲۶۹۴۲۹۰۲۸ ریال بود که در مجموع نشان می‌دهد تنها در امور مربوط به گمرک مبلغ ۱۰۳۲۳۵۸۰۶۸ ریال به عبارتی بالغ بر میلیون‌ها ریال خسارت متوجه دولت ایران شده است (سازمان اسناد ملی ایران، شماره مدرک ۲۴۰۰۱۶۹۹۶، محل در آرشیو ۱۱ آآن ۴۰۶، سند شماره ۳۹۳).

نتیجه‌گیری

گمرک به دلیل موقعیت ویژه خود در اقتصاد ایران از جمله مراکزی است که مورد توجه و استفاده دائمی متفقین در طول جنگ بود. کمک شایان توجه ایران به متفقین در زمینه امور گمرکی منجر به ایجاد خسارات قابل ملاحظه‌ای پس از پایان جنگ گردید. عدم مطالبه حق عوارض گمرکی از متفقین بابت هرنوع جابجایی اعم از کالا و اشخاص، واگذاری دو رشته خط آهن به ایشان و واگذاری کلیه انبارها و محوطه‌های گمرکی بنادری چون بندر شاه و بندرگز تحت اختیار کامل نیروهای متفقین از جمله مهم‌ترین همکاری‌های ایرانیان در زمینه امور گمرکی به متفقین است. رقم عظیم خسارت بر این مرکز مهم اقتصادی در ایران و عقیم ماندن روند تولید درآمد از طریق آن بر افزایش نابسامانی اقتصادی و برهم ریختگی شاکله اقتصادی ایران دامن زد.

منابع و مأخذ

- محبوبی اردکانی، حسین، (۱۳۵۷)، تاریخچه موسسات تمدنی جدید در ایران، جلد ۲، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
- یکتایی، مجید، (۱۳۵۴)، تاریخ گمرک در ایران، تهران، نشر دانش.
- سازمان ملی اسناد ایران
- شماره مدرک ۲۴۰۰۱۶۰۰۶، محل در آرشیو ۱۱ آآن ۴۰۶، شماره سند ۳۹۰.
- شماره مدرک ۲۴۰۰۱۶۰۰۶، محل در آرشیو ۱۱ آآن ۴۰۶، شماره سند ۳۹۱.
- شماره مدرک ۲۴۰۰۱۶۹۹۶، محل در آرشیو ۱۱ آآن ۴۰۶، سند شماره ۳۹۲.
- شماره مدرک ۲۴۰۰۱۶۹۹۶، محل در آرشیو ۱۱ آآن ۴۰۶، سند شماره ۳۹۳.
- شماره مدرک ۲۴۰۰۰۱۵۸۹، محل در آرشیو ۱۱ آآپ ۳۱۴، سند شماره ۱۱۰.

- مرکز اسناد و تاریخ دیپلماسی وزارت امور خارجه ایران

- سال ۱۳۲۰، کارتن ۱۴، پرونده ۱۶، شماره سند ۵.
- سال ۱۳۲۰، کارتن ۴۱، پرونده ۲۱۶، شماره سند ۳.
- سال ۱۳۲۰، کارتن ۴۱، پرونده ۲۱۶، شماره سند ۷.
- سال ۱۳۲۰، کارتن ۴۱، پرونده ۲۱۶، شماره سند ۱۹.
- سال ۱۳۲۰، کارتن ۴۱، پرونده ۲۱۶، شماره سند ۲۲.
- سال ۱۳۲۰، کارتن ۵۲، پرونده ۱۶۷، شماره سند ۵.
- سال ۱۳۲۱، کارتن ۵۲، پرونده ۸.۲، شماره سند ۱۵.
- سال ۱۳۲۱، کارتن ۵۲، پرونده ۸.۲، شماره سند ۱۴.
- سال ۱۳۲۱، کارتن ۵۲، پرونده ۸.۲، شماره سند ۱۲۰.
- سال ۱۳۲۱، کارتن ۵۲، پرونده ۸.۲، شماره سند ۱۲۱.
- سال ۱۳۲۱، کارتن ۵۲، پرونده ۸.۲، شماره سند ۱۲۲.
- سال ۱۳۲۱، کارتن ۵۲، پرونده ۸.۲، شماره سند ۱۲۳.
- سال ۱۳۲۱، کارتن ۵۲، پرونده ۸.۲، شماره سند ۱۲۴.
- سال ۱۳۲۱، کارتن ۵۲، پرونده ۸.۳، شماره سند ۱۴.
- سال ۱۳۲۱، کارتن ۵۲، پرونده ۸.۳، شماره سند ۱۳.
- سال ۱۳۲۲، کارتن ۵۲، پرونده ۴۴، شماره سند ۱.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

تاریخ
شماره

(شماره ۸)

پادداشت

مشکلات موجود در کارها کنکری جنوب و غرب منطقه عملیات ارتش انگلیس

۱۳۳۵
۱۳۳۶
۱۳۳۷

- ۱- در خروشه شهر و بند رشا هیور مقامات انگلیسی موقع ورود کشتی ها و حامل کالا بما مورین کمرک اجازه نمیدهند از کالاها یرسید و طبق مقررات کمرکی صورت برداری نمود و آنها را تحویل گیرند بلکه آنها را خودشان مستقیما بدو ن دخالت کمرک تخنیم و هر قسمت از کالاها و بازگانی را که بخواهند بکمرک تسلیم نمایند تحویل داد و بقیه را تحت نظر خودشان نگاه داشته و مستقیما بارها آهن بعنوان شرکت ایران و بریتانیا بتهران حمل و تحویل میگردد .
- ۲- کالاها و بازگانی که در مرکز کمرک نشد و با پیشی طبق مقررات کمرکی برآید حمل آنها بتهران یا ساوان کمرکی صادر کرد و چون مقامات انگلیسی آنها را مستقیما بدو ن اطلاع کمرک و صد و بیاساوان کمرکی بارها آهن حمل مینمایند بطور نامرتب بتهران وارد و بند کمرک ایستگاه بتهران که در حقیقت مقصد کالاها بمنزله است نمیتواند از مقصد ابروزیعت کالاها تحمل کند و اطلاع اهل نمود و آنها را موقع ورود در ناظران ثبت و حقوق قانونی آنها را وصول کند و در نتیجه علاوه بر بی ترتیبی ها و مشکلاتی که موقع کمرک شدن کالاها تعزیر میشد میاید از این وضعیت نیز سوءاستفاده ها می شود که کابل بزرگ کشور میباشند چنانچه تاکنون موارد پیش آمده است که کالاها بی بدو ن تا بدیه حقوق و عوارض و انجام مقررات کمرکی تحویل صاحبان شان نگردد .
- ۳- مقامات نظامی انگلیسی کالاها و اشیائی جهت مصرف خودشان در عراق از ایران خرید و بدو ن انجام مقررات کمرکی و پرداخت حقوق و عوارض متعلقه از ایران خارج مینمایند و از این بابت مباحثی بدو ن در میباشند که با وجود اقدامات ایلی اداره تاکنون بلاوصول مانده است . همچنین اقامه بر سهیمه مخصوصی که برآید و در بعضی کالاها و مواد دغدغشی از قبیل سبب زمین و غیره برای آنها تعیین شده است از مرزها و غرب و جنوب بعراق حمل نمودند .
- ۴- اشخاص و تنگاهایی بعضی کالاها از قبیل مشروبات و مواد دغدغشی و غیره بعنوان اینکه برای مصرف ارتش انگلیس مقرر است بدو ن رعایت مقررات کمرکی و پرداخت حقوق و عوارض وارد و همچنین خوابیا روموا د غذایی محدود کشور را بتمام ارتش انگلیس بدو ن تحویل عوارض صدوری و اجازه قبلی دولت از نقاط مرزی غرب و جنوب خارج و از این وضعیت نیز سوءاستفاده میشود .
- ۵- ارتش انگلیس در اوایل تنها جم مقصد از کالاها وجود در کمرک بند رشا هیور بدو ن انجام آئین کمرکی و پرداخت حقوق و عوارض برای مصرف خودشان بشارت کمرک و تاکنون نسبت بشهریه عوارض مرزی با وجود اقدامات این اداره تصمیمی اتخاذ ننمودند .
- ۶- طبق تصویب دولت قرار بود است کالاها و ترانزیتی که مقامات انگلیسی از د ناظر کمرکی جنوب غرب و شرق وارد و از د ناظر کمرکی مرزی شمال بخاک شوروی میفرستند یا معائنات از عوارض توان نیست از کشور هیور اده شود این مقامات نامبرده این امتیاز اخطائی دولت ایران را نسبت بکالاها بی که برآید و مصرف خود در کشور و همچنین برآید ساخت آنها بیدرور را از این غیره نیز وارد مینمایند توسعه دادند در پرداخت اینگونه حقوق و عوارض خود دارای اقداماتی که تاکنون برآید وصول شده است بد نتیجه نرسیدند .
- ۷- شرکت ایران و بریتانیا تاکنون اقدامی ننمودند و لا سئیک اتومبیلی که برای حملات ارتش وارد و بدو ن بنگاه های حمل و نقل داخلی ایران و بیرون میبرد از پرداخت حق انحصار معاف ولی حقوق و عوارض آنها پرداخت نگردد .

شماره
تاریخ
شماره

دولت و اقتصاد

(شماره ۸۰)

اینک نسبت آنچه که برای این قبیل کالاها قبلاً اظهار نمودند و اندوخته میسر است و اینها را از آن قبیل برداخت بقیه منصرف و اخیراً نیز از تسلیم اظهارنامه خود در این کالاها نیز برآورد و اینها را از قبیل کمرک تصرف میباشند اقدامات اداره کل کمرک بوسیله اداره معاملات خارجی به نتیجه مثبتی نرسیده است.

مشکلات موجود در کارهای کمرک شمال منطقه عملیات ارتش سرخ

۱- مقامات نظامی شوروی اغلب از امکان ساختن آنها در وطنی را که در تصرف کمرکات شمال مورد نیاز میزند و ادارات نامبرد است اشیان نمودند و این عمل تدبیراً توسعه پیدا کرد و بطوریکه در بعضی نقاط منسل بندر شاه و بندر کز قسمت جزئی و کس از آنها کمرکی در اختیار کمرک باقی ماند و خودش این اداره و کارمند آن از این جهت در مضیقه میباشند.

۲- طبق قرارداد آنکه چندین بار راجع به کمرک شدن کالاها می رسیدند و از روسیه شوروی بسته شدند و از تاریخ ۱۹۴۲ مطابق با ۲۵ اردیبهشت ماه ۱۳۲۱ قابل اجرا بود و مقامات منبر حاضر شدند و اندک حقوق عوارض کالاها نیز مستقیماً توسط کمرک و با انجام تشریفات کمرکی از خریداران دریافت و اخذ شد و همین طور هم عمل میشود ولی به این مناسبت و در حالت ما کمرک را از لحاظ رعایت کامل مقررات کمرکی چه در موقع ورود و تخلیه کالاها و نیز در حمل آنها به انبارها و شوروی و چه موقع از آنها در مورد قبول واقع نشده است.

۳- موضوع تسویه حقوق عوارض کالاها نیز که از شهریور ماه ۱۳۲۰ تا ۲۵ اردیبهشت ماه ۱۳۲۱ (۱۹۴۲) توسط نمایندگان بازرگانی شوروی و بازرگانان و بازرگانان و در چند نوبت مورد مذاکره میباشند و هنوز نتیجه بدست نیامده است.

۴- با وجود اقدامات مکرری که شده و مقامات نظامی شوروی کالاها را وجود در کمرک بندر سیبری و کمرک ایستگاه و راکه باره از آنها متعلق بدولت است و همین کالاها را بازرگانان را که قسمتی باینکه از آنها مسافر تر و کرایه حمل آنها قبلاً برداخت شده و قرار بود به بارانگه ایشان و در ازک منطقه با تحویل آنها به بازرگانان و وارد کنندگان موافقت کنند اقدام ننمودند و در سیبری آنها را با آنها را از خودشان حمل و با مستقیماً وید و انجام مقررات کمرکی به روسیه شوروی حمل نمودند و همینها بودند که در هر مورد مراتب بوزارت خارجه اطلاع دادند و در نتیجه نرسیدند و نسبت به کالاها را از شوروی و کمرک ایستگاه و نیز فقط در مقابل اخذ بها با امر خاص آن موافقت مینمایند و این قسمت نیز بین وزارت دارائی و وزارت امور خارجه و سفارت کبریا و شوروی مطمح و تاکنون به نتیجه نرسیده است.

۵- با اینکه برای باره کالاها را بولد نمادنی و عوارض مورد نیاز شد و روسها از طرف دولت سهمیه تعیین کردند و معاهدات شوروی و سابقه بر مبنای اینها در مورد انواع کالاها نیز که در سهمیه نرسیدند و معاهدات پرو انواع دیگر کالاها را بدو رعایت سهمیه و بدون برداخت حقوق عوارض از آنها در شمالی کشور خارج مینمایند.

۶- کالاها نیز که از فورورین ماه ۱۳۲۱ تاریخ شروع به اجراء سهمیه موزن تیرماه ۱۳۲۱ تاریخ امضای تصویب نامه مربوط به سهمیه از کشور خارج نمودند و اندک بحث آن اینک سهمیه موزن از تاریخ امضا قابل قبول و معتبر مینامد و حساب سهمیه تصویب شده قبول نمیشود و اینها را در خصوص بوزارت خارجه نیز در موقع خود مراجع شده است.

۷- نمایندگان بازرگانی شوروی تاکنون حاضر نشده و عوارض کالاها را بازرگانان ترانزیتی مواد خام از قبیل

Handwritten calculations and notes on the right margin, including fractions like 39/17 and 53/39, and some illegible text.

ردنوشت

تاریخ

شماره

دشمنست وزیر

-۳-

(سوک ۸۰۰۰)

یوستهای نیم و نیم توتون پنجه و نیرکما از روسیه شوروی وارد و بآمریکاجمل نمود و بپرد از د
 ۶ - موقع ورود و خروج کشتی ها در ریتا در شمالی و واگون ها یجا مل کاللا در مرکز خشکی شمال غرب با اشکال
 بها "مورین کمرک اجازه میدهند ثبت کالا ها ی تخلیه شده و بارگیری شده را طبق مقررات کنترلی بردارند
 ود را کتر می وارد به عنوان اینکه کشتی ها و واگون ها ی منور کالا ها دجنکی تخلیه و بارگیری مینمایند مطلقا اجاز
 نزدیکی بآنها را بها "مورین مربوطه کمرک نمیدهند همین بخش اوقات از دادن (مانیفست) بارزنا
 ورود و خروجی که در هر صورت بایستی موقع ورود و خروج کشتی به دفتر کنترلی مربوطه تسلیم کرد. در خود داری
 میکنند و از این راه علاوه بر اینکه کالا ها در صورت نیاز آنها نمیشود اداره کمرک از ورود کلیه آنها بی اطلاع میباشد.
 ردنوشت پرا براتسل است.

۵
 ۳
 ۴۹
 ۱۳

ردنوشت پرا براتسل است.

